

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСІВ

ПОПОВА Ю. М., старший викладач
БОНДАРЕНКО А. А., студентка,
Полтавський національний технічний університет
ім. Юрія Кондратюка

Проаналізовано конкурентні позиції України в світовому господарстві, розкрито причини низької конкурентоспроможності України на світовому ринку. Представлено шляхи підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки України.

Competition positions of Ukraine are analysed in a world economy, reasons of low competitiveness of Ukraine are exposed in the world market. The ways of increase of level of competitiveness of national economy of Ukraine are presented.

Постановка проблеми. Стале зростання економіки будь-якої держави потребує сприятливих рамкових умов для бізнесу та активного підключення факторів інновативності в економічне життя, що передбачає системне посилення конкурентних переваг порівняно із іншими країнами світу і сприяє збільшенню надходження прямих іноземних інвестицій, а також підвищенню адаптивності економічної системи до зовнішніх збурень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку конкурентоспроможності країни вивчали провідні вчені та дослідники, зокрема М. Портер, А. Сміт, Д. Рікардо, І. Шумпетер, В. Блонська, В. Балицький, І. Крючкова, О. Бородіна, Т. Бурлай, Н. Гончар та інші. Проте в сучасних глобалізаційних умовах актуальним є дослідження конкурентних позицій України на світовому ринку.

Постановка завдання. Основними завданнями статті є: здійснити аналіз сучасних тенденцій конкурентоспроможності України; порівняти конкурентоспроможність України та зарубіжних країн; запропонувати заходи щодо підвищення конкурентоспроможності України.

Виклад основного матеріалу. Показником визнання провідної

ролі конкуренції для успішного функціонування ринкового господарства є той факт, що в більшості країн світу, в тому числі і в Україні, на цей час сформовано законодавчу базу щодо регулювання конкуренції і створено національні органи, що займаються цими питаннями [3]. Конкурентоспроможність – багатопланова економічна категорія, що може розглядатися на декількох рівнях: на рівні країни, галузі, товаровиробника та товару. Між усіма цими рівнями конкурентоспроможності існує досить тісна внутрішня і зовнішня залежність і взаємозалежність.

Узагальнивши різні підходи дослідників до визначення конкурентоспроможності, ми пропонуємо сформулювати її так : конкурентоспроможність країни – це її здатність створювати і підтримувати умови, що забезпечують можливість національним підприємствам вести конкурентну боротьбу з підприємствами інших країн світу. Виходячи з цього, конкурентоспроможність країни і галузева конкурентоспроможність в остаточному підсумку залежать від здатності конкретного товаровиробника випускати конкурентоспроможний товар. Серед ознак конкуренто-спроможного суспільства, в тому числі і в Україні, можна виділити такі: стабільне та передбачуване законодавче середовище; гнучка і стійка економічна структура; швидкість та якість адміністративних та економічних реформ; інвестування традиційної та технологічної інфраструктури, середньої освіти, підвищення кваліфікації; сприяння приватним заощадженням та внутрішнім інвестиціям шляхом перерозподілу доходів і зміцнення середнього класу; агресивність на зовнішніх ринках і привабливість внутрішнього ринку для іноземних інвестицій; взаємозв'язок між доходами, продуктивністю, податками; збалансованість внутрішнього та зовнішнього ринків.

До чинників, які впливають на конкурентоспроможність країни, відносять [2]: інтернаціоналізація (участь у міжнародній торгівлі та інвестиціях); людські ресурси (доступність і кваліфікація); уряд (якість державної політики, спрямованої на досягнення конкурентоспроможності); внутрішня політика; інфраструктура (спроможність обслуговувати бізнес); наука і технологія (потенціал використання науково-дослідницьких, дослідних і конструкторських розробок); менеджмент (якість управління, поєднання економічних і соціальних цілей); фінанси (ринки капіталів та якість фінансових послуг); рейтинг світової конкурентоспроможності по країнах.

При вивченні конкурентоспроможності країни важливо

враховувати гнучкість і маневреність економіки, її здатність швидко реагувати на непередбачувані зміни у світовому господарстві, виявляти і використовувати нові можливості у світовому господарстві, створювати нові плацдарми для експансії. Гнучкість і маневреність пов'язані з переорієнтацією, переобладнанням, перекваліфікацією, прискоренням морального старіння техніки, технології, списанням безперспективних витрат. Висока ж пристосованість дає змогу захоплювати важливі ринки, збільшувати масштаби операцій, перекривати витрати тощо.

За даними Звіту про Конкурентоспроможність України на світовому ринку, найбільш конкурентоспроможною країною світу за станом на 08.09.2009 стала Швейцарія, випередивши США, які опустились на 2-е місце. В п'ятірку лідерів входять також Сінгапур, Швеція і Данія. В першій десятці – європейські країни, зокрема Фінляндія (6-те місце), Німеччина (7-е) і Нідерланди (10-те). Україна опустилася з 73-го на 82-е місце в рейтингу конкурентоспроможності, розрахованій Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ) (за інформацією Global Competitiveness Report за 2009-2010pp.) [5]. На думку авторів звіту, Україна в короткочасній перспективі зіткнеться з серйозними проблемами у вигляді різкого спаду попиту на експортну продукцію, девальвації національної валюти і розпаду фінансової системи.

Економіка країни потребує реформування в таких напрямках: інституційне середовище (країна займає 120-е місце з 133-х), зміцнення фінансових ринків (106-е місце з 133-х), підвищення ефективності товарних ринків (109-е місце з 133-х) [5].

Загальновідомий основний рейтинг конкуренто-спроможності національних економік дає оцінку середньо-строкових перспектив економічного зростання (на 5–8 років), оскільки визначає здатність національного господарства досягати стабільного розвитку за обумовленими параметрами. Аналіз змін міжнародних позицій конкурентоспроможності української економіки за 2001–2007 рр., проведений на основі доповідей «Глобальні огляди конкурентоспроможності» («Global Competitiveness Reports») за ці роки, показує неоднозначні результати (табл. 1).

Таблиця 1

Зміни позицій України за конкурентоспроможністю економіки серед інших країн (оцінка Світового економічного форуму) [6]

Рік	Місце в міжнародному рейтингу за індексом зростання конкурентоспроможності	Місце в міжнародному рейтингу за індексом глобальної конкурентоспроможності
2001	69-те – серед 75 країн	–
2002	77-ме – серед 80 країн	–
2003	84-те – серед 102 країн	–
2004	86-те – серед 104 країн	–
2005	84-те – серед 117 країн	–
2006	–	73-те – серед 125 країн
2007	–	78-ме – серед 125 країн

В умовах, коли Україна поставила собі за мету стати членом ЄС, конкурентоспроможність країни і динаміка її підвищення визначають майбутнє. Проаналізуємо конкурентоспроможність України і країн ЄС. Для цих цілей використовуватимемо як індекс зростання конкурентоспроможності (GCI) ВЕФ, так і індекс мікроекономічної конкурентоспроможності (МСІ) Портера М. Проаналізувавши рейтинг конкурентоспроможності країн ЄС, кандидатів в члени і країн-учасниць Європейської політики сусідства, можемо зробити наступні висновки. Країни ЄС як за індексом GCI, так і за індексом МСІ мають вищий рейтинг, ніж країни-кандидати в члени і країни-учасниці Європейської політики сусідства. Україна в 2006 році по індексу GCI 73-є місце серед 102 країн світу, по яких фахівцями ВЕФ робилися розрахунки, і останнє 31-є місце. За індексом МСІ в 2006 році Україна була на 73-му місці серед 101 країн світу і на останньому 29-му місці серед аналізованих країн.

В умовах значного скорочення внутрішнього попиту на промислову продукцію в Україні вагомим фактором оздоровлення національної економіки може стати істотне розширення зовнішньої торгівлі.

З огляду на економічну й культурну багатоманітність України, аналіз конкурентоспроможності країни в цілому не може вважатися завершеним без порівняння показників у розрізі окремих регіонів.

Ступінь економічної нерівності між регіонами України перебуває на середньому рівні у порівнянні з іншими країнами. Слід відзначити, що прибуток найбагатшої області (Донецька область) на 33% вищий, ніж середнє значення по Україні, у той час як Валовий регіональний прибуток (ВРП) найменш успішної (Чернівецька область) становить менше половини від середнього значення показника. Ці розходження більш-менш відповідають тому, що відбувається у сусідній Польщі, де ВРП найбагатшого регіону на 58,4 % перевищує національне середнє значення, у той час як найнижче значення ВРП становить лише 69 % від середнього. Регіони також значною мірою відрізняються за своєю економічною динамікою. Регіон з найнижчими темпами зростання (Донецька область) показав негативну динаміку в 2,9%, найбільш динамічні області показали зростання на більш, ніж у 7% (Київ і Дніпропетровська область) [4].

Проведений аналіз факторів, що негативно впливають на конкурентоспроможність Полтавської області, дозволив виділити основні з них: доступність фінансування (порівняно з іншими областями) – 13,3%, нестабільність політики, що проводиться – 13,1%, податкове регулювання – 12,6%, робоча сила з неадекватною освітою – 9,9%, корупція – 8,6 %, неефективна урядова бюрократія – 6,5%, ставки податків – 6,5%, інфляція – 5,4%, невідповідний стан інфраструктури – 5,4%, нестабільність уряду / політичні конфлікти – 4,7%, злочинність та крадіжки – 4%, низька робоча етика вітчизняної робочої сили – 3,8%, трудове законодавство – 3,7%, валютне регулювання – 2,7% [5].

Висновки.

1. Порівняльний аналіз конкурентоспроможності України та зарубіжних країн показав, що для розвитку конкурентного потенціалу в Україні доцільно використовувати такі переваги: великі розміри внутрішнього ринку; достатньо високий рівень освіти населення; високу здатність до інновацій.

2. Здійснити реформи у таких сферах: державні та суспільні заклади, інфраструктура, макростабільність, охорона здоров'я та початкова освіта.

3. Підвищити конкурентоспроможність вітчизняних товаровиробників.

4. Розробити програму структурної перебудови національної економіки.

5. На нашу думку, шляхи підвищення рівня

конкурентоспроможності національної економіки України полягають у наступному: необхідно здійснити антикризову політику; контролювати якість проведення політики держави щодо досягнення високого рівня конкурентоспроможності України на світовому ринку; посилити і збалансувати законодавче середовище; підвищувати кваліфікаційний рівень людських ресурсів, який в свою чергу покращить якість випуску товарів, надання послуг, пввидкість виконання робіт, професіоналізм управління персоналом та правильність поєднання поставлених цілей; збалансувати внутрішній та зовнішній ринок.

Література:

1. Балицький Є.В. Формування міжнародної конкурентоспроможності машинобудівної галузі України в контексті процесів глобалізації/ Є. В. Балицький // Збірник наукових праць. Вип. 37 / відп. ред. В. Є. Новицький. – К.: ІСЕМВ НАНУ, 2007. – С. 239-246.
2. Блонська В. І. Конкурентоспроможність української економіки в ринкових умовах / В. І. Блонська // Науковий вісник. – 2006. – Вип. 16.3 – С. 157–158.
3. Закон України «Про захист економічної конкуренції» № 2210-III від 11 січня 2001р із змінами та доповненнями.
4. Конкурентоспроможність економіки України: стан і перспективи підвищення / за ред. І. Л. Крючкової. – К.: – 2008. – С. 23–25.
5. Основні положення Звіту про Конкурентоспроможність України 2008. «Назустріч економічному зростанню та процвітанню».
6. <http://www.vreforum.org>.
7. <http://www.imf.org/external/pubs>.